

ΘΕΣΕΙΣ

παπα-Γιώργης Ράλλης

Τα Απομνημονεύματα
της ζωής μου (B')

του Παναγιώτη Δ. ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ*

Στη τελευταία συνεργασία μας με την εφημερίδα αυτή αρχίσαμε την παρουσίαση του βιβλίου με τίτλο, όμοιο με τον τίτλο αυτού του άρθρου, που αποτελεί το τελευταίο δημοσίευμα του Συλλόγου Καλλονιατών της Αθήνας. Ωστόσο η αναφορά στον πρωτεργάτη και δημιουργό και αυτής της έκδοσης Χρήστου Τραγέλλη δημιούργησε το έναυσμα να μιλήσουμε κάπως περισσότερο γι' αυτόν και τα έργα του και ας μας συγχωρέσει για μια ακόμη φορά το ότι μιλήσαμε γι' αυτόν χωρίς την άδειά του.

Ο Γιώργης Ράλλης λοιπόν, Καλλονιάτης παπάς με θπειά και σε άλλα χωριά της Λέσβου (Υψηλομέτωπο-Ανεμότια) κάποια στιγμή προς το τέλος της ζωής του (είταν 74 ετών όταν άρχισε το γράψιμο) αποφασίζει να γράφει για όσα είδε και άκουσε, γιά όσα ο ίδιος γέρασε στο στενό οικογενειακό πλαίσιο και στο εξίσου στενό πλαίσιο του χωριού του. Και γράφει "Τα απομνημονεύματα της ζωής του", όπως ονομάζει το πόνημά του. Κάποια στοιχεία από τους βασικούς άξονες γύρω από τους οποίους κινείται η αφήγησή του έχω κιάλας αναφέρει στο σύντομο προλόγισμά του βιβλίου. Έτσι αναγκαστικά εδώ θα επαναλάβω μερικά πράγματα για τους αναγνώστες που δεν έτυχε να πιάσουν το βιβλίο στα χέρια τους.

Ο παπα-Γιώργης δεν μπόρεσε, ή δεν θέλησε να απομακρυνθεί ποτέ από το χωριό, το νησί του. Μια προσπάθεια για συνέχιση των εγκυκλίων σπουδών στο Γυμνάσιο της Μυτιλήνης θα ανακοπεί γρήγορα λόγω οικογενειακών προβλημάτων. Έτσι λοιπόν ο κύκλος των παρατηρήσεών του θα περιέχει αποκλειστικά στοιχεία των διηγήσεων που άκουγε από τους παλαιότερους και κυρίως από όσα βίωσε ο ίδιος είτε ως παιδί, είτε ως έφηβος, είτε ως ιερωμένος.

Φυσικά η εποχή που ζει κυριαρχείται και από στοιχεία της μεγάλης ιστορίας γιατί γεννιέται και μικρό παιδί γνωρίζει τα τελευταία χρόνια της τουρκικής κατοχής του νησιού, ζει την απελευθέρωση του νησιού (1912), είναι πια μεγάλος όταν φθάνουν στο νησί και βέβαια στην Καλλονή τα απομεινάρια των άλλοτε ακμαίων ελληνικών κοινοτήτων της Μικράς Ασίας, οι πρόσφυγες, είναι άνδρας όταν ακούει και βλέπει τη δράση του Καλλονιάτη φιλελεύθερου βουλευτή Ορέστη Κυπριανού, μεγάλος πια, παντρεμένος με παιδιά όταν ξεσπά ο πόλεμος του 1940 και έρχεται η κατοχή.

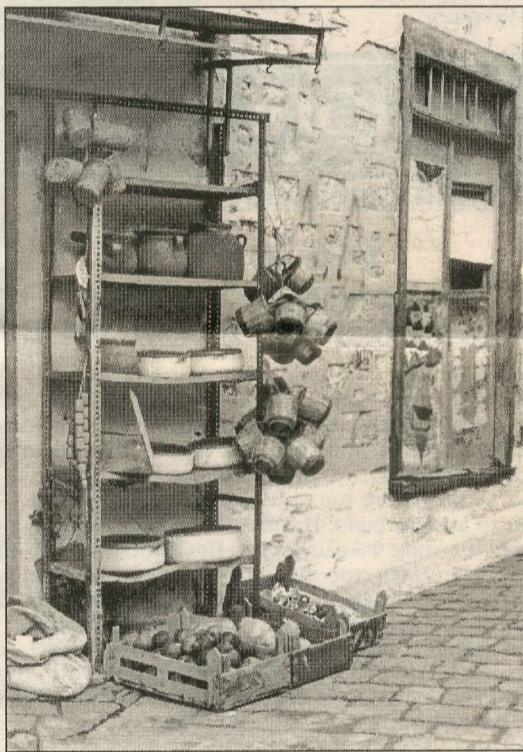
Αυτά είναι τα μεγάλα γεγονότα. Αλλά εκτός από αυτά και ίσως πιο πάνω από αυτά υπάρχει η Καλλονή, οι άνθρωποί της, η οικογένειά του, οι συγγενείς που έχουν άμεσες σχέσεις με τα μοναστήρια του Λειμώνα, η προσωπικότητα του μητροπολίτη Μηνύμνης Διονυσίου Μηνά και βεβαίως η μάνα του.

Σ' αυτό το εσωτερικό κύκλωμα συμβαίνουν πράγματα καλά και κακά, αστεία και σοβαρά, ηθικά και ανήθικα. Στην πρόσληψη του κόσμου από τον παπα-Γιώργη υπάρχει το κακό που θέλει να κυριαρχήσει και οφείλεται στον διάβολο. Αυτός εξωθεί τον άνθρωπο να διαπράττει το κακό, αυτόν οφείλουμε να πολεμούμε κάθε στιγμή. Ωστόσο πέρα από τον διάβολο υπήρξε και

ένας ενσάρκωμένος φορέας του κακού ο οποίος είναι η αιτία για πολλές κακές συμπεριφορές των συμπατριωτών του και αυτός βέβαια δεν είναι άλλος από τους Τούρκους, οι οποίοι με την μακρά παρουσία τους στο νησί, στο χωριό ειδικότερα, συνετέλεσαν ώστε ορισμένα ήθη των ανθρώπων να εκτρακυνθούν και να πάρουν άλλους, κακούς δρόμους.

Ο παπα-Γιώργης θα προλάβει και μια άλλη, τρίτη ενσάρκωση του κακού, που είναι οι αριστερές ιδέες που εκεί γύρω στα χρόνια της κατοχής αρχίζουν να εκδηλώνονται φανερά και να αμφισβητούν παγιωμένες συμπεριφορές και αξίες. Γι' αυτά, τα τελευταία γεγονότα, δεν μιλά πολύ ούτε και ανοικτά. Ωστόσο το κείμενό του μας δίνει την δυνατότητα μέσα από διάφορους υπαινιγμούς να καταλάβουμε και αυτή τη διάσταση που απασχόλησε τη σκέψη του.

Τα απομνημονεύματα του ταπεινού παπά της Καλλονής, αποτελούν μια καλή μαρτυρία για την εποχή που έζησε ο συντάκτης τους· ωστόσο πολλές φορές ο παπα-Γιώργης υπερβαίνει το σύγχρονο παρεμβάλλοντας γεγονότα που άκουσε από τους προγόνους του συμβάλλοντας έτσι για την γνώση της τοπικής πραγματικότητας όπως αυτή διαμορφώνεται στα τέλη του 19ου αιώνα. Το κείμενό του, που με πολλή χάρη συνθέτει περιγράφη χωρίς κόπο την καθημερινότητα και την εξέλιξη μιας ζωής στερημένης που χαρακτηρίζεται από την αναμέτρηση με τον περίγυρο για την εξοικονόμηση των αναγκών. Έτσι δεν είναι απίθανο ότι οι στερήσεις και η έντονη

Δημιουργία. Έγχρωμη φωτογραφία Σπύρου Καρδακάρη, 1995.

σχέση με τα μοναστήρια της περιοχής θα συμβάλλουν ώστε ο Γιώργης Ράλλης να γίνει παπα-Γιώργης.

Βέβαια πρέπει να έχουμε κατά νου ότι όπως όλα τα ανάλογα κείμενα έτσι και τα απομνημονεύματα του παπα-Γιώργη γράφονται πολύ αργότερα από τα βιωμένα γεγονότα. Έτσι ο χρόνος και οι εμπειρίες έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην στρογγύλευση ορισμένων πραγμάτων και η ύστερη γνώση να αποτελέσει οδηγό για την περιγραφή των περασμένων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Και με αυτή τη συνθήκη όμως δεν παύουν να αποτελούν μια πολύ καλή και χρήσιμη μαρτυρία για την Καλλονή και τους ανθρώπους της αλλά και λίγο πιο πέρα από αυτούς. Ο παπα-Γιώργης εξάλλου έχει και τη δική του προοπτική για την σύνθεσή του και τη χρήση της· ας τον αφήσουμε κλείνοντας να την εκθέσει ο ίδιος: "Θέλησα σε ηλικία 74 χρονών να γράψω τα απομνημονεύματά μου, για να βρουν τα παιδιά μου ένα υλικό και μια αρχή, να συνεχίσουν, όποιο απ' αυτά θα μπορέσει, την ιστορία της οικογενείας μας για να μη σβύσει. Το ίδιο να συστήσουν κι αυτά στα παιδιά τους. Είναι όμορφα κάθε σπίτι να έχη ένα τέτοιο βιβλίο".

Πράγματι, είναι όμορφο κάθε σπίτι να έχει ένα τέτοιο βιβλίο...

* Ο Παναγιώτης Μιχαηλάκης κατάγεται από τον Μανταμάδο. Είναι Ιστορικός στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.